

Nem tudok máshogy irodalmi szöveget írni

Beszélgetés Szolcsányi Ákos Pannon Tükör-díjas költő, író, műfordítóval

Szolcsányi Ákos Budapesten született 1984-ben, a Madách Gimnáziumban érettségizett, majd az ELTE bölcsészkarán diplomázott, doktori iskolába az Universidad de Salamanca egyetemén járt, kutatási témája Federico García Lorca magyarországi recepciója. Jelenleg Berlinben él. Kötetei: *Csehország szép, útjai jók* (Orpheusz, 2008), *A felszínről* (Pesti Kalligram, 2012), *Semmi meglepő vagy fontos* (FISZ, 2018). Legutóbbi verseskötete *Piros* címmel 2020-ban, *Dávid családjai* című regénye, melyből részletet lapunk is közölt már, a tavalyi év végén jelent meg a Kalligram Kiadónál. A Pannon Tükör lapjain elsősorban prózával van jelen, *Erkély kiadó* sorozatát három évadon keresztül közölte, de műfordításban is számíthatunk és számíttunk szakmai közreműködésére. 2023-ban szerkesztőségünk Pannon Tükör-díjjal ismerte el a lapunknak rangot adó írásait és irányukban tanúsított elkötelezettségét. A díjazott szerzővel Nagygéci Kovács József beszélgetett.

Korán eldőlt, hogy bölcsész-pályára állsz? Volt-e ebben szerepe a középiskolának? Miket olvastál és mennyit és miket és mennyit, hogy hispanista akarj lenni (ha az akartál lenni egyáltalán)?

Végül is a bölcsészet mint pálya (értsem: megélhetés), sosem volt a pályám – negyedik gimnáziumban a bölcsész és a jogi kar merült fel, az előbbihez kedvem lett volna, az utóbbihoz pénzt, hatalmat, rejtélyesen suhanó fekete autókat társítottam, pattanásos, esetlen, ügyetlen nagykamasként ez elég vonzónak tűnt. Aztán októberben két idegen srác elvette a mobilomat, veréssel fenyegettek, az eléggé megviselt és úgy éreztem, ez kábé igazolná is, hogy akkor én is kvázi gazember (joghallgató) legyek, de aztán az egyik versem nyert egy diákirodalmi pályázaton, a fődíj egy számítógép volt, sokkal értékesebb, mint a mobil, és úgy döntöttem, annyira nem akarok gazember lenni, jó lesz ez így is. A középiskola mindjárt kettő: egyfelől a spanyol két-tannyelvű, másfelől a Madách – jó, de legalábbis hasznos volt mindkét közeg, adott annyi kedvet magamhoz, hogy a BTK-ra jelentkeztem. A spanyol szak és az irodalom az egyetem előtt még nem fonódott össze, egyszerűen akartam egy (reményeim szerint megélhetést biztosító) nyelvszakot a (kvázi szerelem) (magyar nyelv és) irodalom mellé.

A kérdésem sutasága miatt elkeveredett benne, de előhozom megint, hogy mik a meghatározó, ha voltak ilyenek, olvasmányélményeid a magyar irodalomból?

Az Iszony, az Iskola a határon és a Saulus. Rengeteg további könyv terelt, de azt hiszem, ezek határozták meg a teret, amin belül mozgok.

Mit adott az ELTE bölcsészkarán szerzett tudás az írásaidhoz? És mi adott még, irodalmi csoportosulások, társaságok, esetleg mentor(ok)?

Meglepődtem, mennyivel jobban érdekel (szinte) minden, ami nyelvészet (szinte) mindennél, ami irodalom. Azt hiszem, Lengyel Klára káoszgrammatika-óráin éreztem magam a legközelebb ahhoz a játékos, és mégis a valóságnál is igazibb közeghez, ami a nyelv. Persze ez sarkítás, Margócsy István vagy Scholz László szemináriumai is segítettek abban, hogy annak ellenére se hagyjam abba az írást, hogy nincs igazán önvédelemre képes irodalomtudományos képzettségem. Azt hiszem, az irodalmi barátságaimat nagyban

meghatározta az, hogy a Budapest-sokk nekem gimnázium elején volt meg (tizennégy éves koromig Szentendrén éltünk), és mire egyetemre kerültem, már megtaláltuk egymást azokkal a nem-irodalmár barátaimmal, akik közé el lehetett bújni a nagy meccsek, a konfrontatív-katartikus kölcsönhatások elől. El is bújtam – aztán ezzel talán nyertem is, vesztettem is annyit, mint azok, akiknek nem volt kecmec, csak a többi fiatal irodalmárra (egymásra) számíthattak. Ez nem lehetetleníti el, hogy kollégákkal szeressük egymást, de annak idején okkal érezhették úgy, hogy van egy másik, naiv közeg, amiben geográfus, közgazdász és jazzgitáros tartja egymást különösebb epiztemológiai kétely nélkül geográfusnak, közgazdásznak, jazzgitárosnak, vagy engem költőnek, és én bizony jobbára ezt a naiv közeget éreztem az otthonomnak.

Most pedig tartós(nak látszó)an külföldön élsz, ezek az eddig sem feltétlenül az ott szokott módon kultivált társaságok nem sokat kaphatnak most sem belőled. Nem érezted otthonodnak, de azért hiányzik, vagy jobb így,

majdhogynem tisztán a szakmai jellegét őrizni a kapcsolatoknak?

Igazából jobb így, ha két-három évente beszélünk, ezalatt történik velünk annyi beszámolásra érdemes dolog, meg a viszontlátás is örömtelibb. Ha már, akkor az egész hiányzik, benne a huszonéves kori magammal, amikor azt hittem, sok a dolgom.

Szokád szerint hivatalosan is foglalkozol a spanyol nyelvvel. Milyen műfordítói feladatokat tartasz izgalmasnak? Hogy dől el, hogy amit olvasol, megismersz, abból fordítást fogsz készíteni? És milyen inspirációt merítettél, ha merítettél Federico García Lorca magyarországi recepciójának kutatásából?

Nagyjából azóta műfordítok, amióta nem írok verset. Ez annyiban szokatlan, hogy a bevett életrajzi ív mentén a fiatal irodalmár műfordításokon mintegy megedzi a nyelvét, hogy felnőjön a saját remekeihez – ezzel szemben az én esetemben mintha arról lenne szó, hogy most, hogy egyelőre megírtam mindent, amit akartam, végre

foglalkozhatok a nyelvvel (nyelvekkel). Az *Altazort* még egyetemista koromban szúrtam ki, lefegyverzett a párhuzamosan fennálló amatőrizmusa és zsenialitása – de akkor még elengedtem, viszonylag biztosan afelől, hogy bottal se fog hozzányúlni a szakma. Ez be is jött, így tizenöt év tesztoszázás és a covid után belevágtam, mostanra részletekben már meg is jelent az egész.

García Lorca a doktori dolgozatom témájaként sokáig nem inspirált arra, hogy lefordítsak tőle bármit. De a védésem hiányérzettel zárult, persze, egy doktori bizottságnak nem az a dolga, hogy lenyűgözöttségének adjanak hangot, de kicsit zavart, hogy ugyanolyan továbbugdosásnak éreztem a védést, mint annak idején a diplomaátadót az ELTÉ-n. Aztán eszembe jutott, hogy salamancai bölcsészekként mégis miért pörögnének Lorca magyarországi recepciójára. Szóval Lorca fordítása igazából egy „magyar” ügy, különösen annak érzem, amióta Berlinben élek és nyolcszáz kilométeres körön belül senki nem érintett abban, hogy ha a spanyolban öt magánhangzó van, a magyarban meg kilenc, akkor mennyire kell hangzatosra fordítani egy rímet.

Épp a napokban olvastam egy komoly beszélgetést a műfordítással is foglalkozó szépirókkal kapcsolatban, amelynek a konklúziója az volt, hogy az ilyen szerzők műveit érdemes volna az általuk olvasott, ismert-fordított szerzők munkái felől is olvasni. Azon túl, hogy nyilvánvalóan kisebb-nagyobb mértékben minden hat a szerzőre (beleértve nem csak azt, amit olvas, de akár egy jó Real Madrid-meccs is) szerinted ez ilyen mértékben helytálló? Az *Altazor* ismerete vagy egy-egy kortárs spanyol szöveg hatása tetten érhető a szövegeiben?

Az olvasott szövegeket jobbra eléggé félreértem, amiből aztán az lesz, hogy a tudatos, felismert, akart hommage is félremegy, pl. a románcok olvasataihoz túl sokat nem tett hozzá az, hogy a végén odaírtam, hogy egyébként Lorcát is próbáltam így magyarítani – viszont az akaratlan, öntudatlan hatások annál élesebben jöhetnek elő. Erről túl sokat nem tudok mondani, ha a lényeg épp az, hogy én nem veszem észre.

Voltál ösztöndíjas Spanyolországban, most Berlinben élsz. Ez utóbbi életrajzi tényt a Pannon Tükör olvasói különösen is jól ismerik, hiszen *Erkély kiadó* című (tárca) napló-sorozatod három évadon át „tudósított” róla a lapban. A mindennapi élet különbségei és hasonlóságai épp úgy érdekelnek, mint az, hogy a nyelvvel dolgozó íróként érzed-e a magad munkáin az így szerzett tapasztalatokat. Megosztanál az olvasókkal ezekből egy párat?

Hát nehéz, mert az idő legalább akkora cezúrákat dob a mindennapi életem szakaszai közé, mint a tér. Gügyén azt mondhatnám, Berlin az a város, ahol kovid van, ahol az ember arra ébred, hogy Oroszország megtámadta Ukrajnát, míg Budapesten ilyesmit nem tapasztalhatni, pláne Salamancában még fiatal is „az” ember. Gyereket is voltaképp csak Berlinben neveltek. Szóval a különbségeket nem lenne fair összehasonlítani. A nyelvi sokszínűségnek kitéve ugyanakkor egyre biztosabb vagyok abban, hogy akár fordítok, akár írok, csak a magyart tudom elképzelni célnyelvként. Ami nem azt jelenti, hogy jobban

szeretném, mint a gyerek mostanra de facto első nyelvét, a németet, vagy hogy szebb lenne, mint a Cervantessel büszkélkedhető spanyol, vagy fontosabb, mint a globális emberiség közös nyelve, az angol. Csak nem tudok máshogy irodalmi szöveget írni.

Az „apaság és álomfejtés” köteted (*Piros*) után most egy kisregegy jelent meg, a *Dávid családjai*, milyen a fogadtatása? Egyáltalán, recepciókutatóként te mit tartasz a saját műveid recepciójáról?

Recepciókutatóként nagyon könnyű lenne foglalkozni magammal, mert leütésszámra a negyvenharmadik évfolyamánál tartó, negyedévente megjelenő *Journal of the Cervantes Society of America* tetszőleges számának kábé a negyedével „vetekszik” mindaz, amit tudomásom szerint a szövegeimről írtak. Egy délután alatt át lehet nézni.

A *Dávid családjai* jó egy hónapja jelent meg, elsőprózás szerzőként egyelőre csodálkozom, hogy van olyan, hogy az embernek elolvassák a könyvét: verseskötetet így nem lehet, doktori dolgozatot általában nem olvas, akinek nem muszáj,

Nyilvános és privát on- és offline visszajelzések alapján a siker helyi-értéken elsöprő.

Ezt a különbséget líra és próza-kötet kötet között még sosem gondoltam így át. Tehát akkor az elolvassák már egy erősebb, kézzelfoghatóbb visszajelzés, mint az, hogy valakinek megvan a kötet? Egyáltalán, ezek a visszajelzések mennyire igényeltek a részéről?

Mindenképp erősebb. Az, hogy megvan a kötet, magában még csak gyűjtői, felhalmozói gesztus, de a könyv arra való, hogy olvassák. Ami azt illeti, nagyon igénylem a visszajelzést, mondjuk annyira nem, hogy bármit ígérhessek érte cserébe.

Még egy kérdés a befogadói, olvasói oldal felől: hogyan viszonyulsz az irodalmi díjakhoz, elismerésekhez, konkrétan: mit jelent számodra a Pannon Tükör-díj és mit befolyásol ez, ha ugyan?

Az irodalomhoz való kint is-bent is viszonyomnak megfelelően sokáig úgy éreztem, esélyem sincs irodalmi díjakra, miközben vágytam is rájuk, de annyira azért nem, hogy a bevett

rutinokon változtassak. Ugyanakkor a magánéletemben nyolc-tízévente bekerülök olyan hullámvölgyekbe, amelyekből akkor-ott létfontosságú elismerések jelzik, hogy van visszaút. A Pannon Tükör-díj életem első irodalmi díja, ami nem bír hasonló egzisztenciális tétellel, hanem „csak” megkaptam, mint egy irodalmár, aki néha, megírt szövegei függvényében, akár díjat is kap. Mintha akkor is irodalmár lennék, ha nem úgy merülne fel a kérdés, hogy különben nem létezem. Szóval jó.

„Haikutól filmforgatókönyvig bármi lehet”, tréfálkoztál (félíg komolyan) a díjátadó videóban amikor a mi íródik épp kérdést tettem fel. Mi dönti el, hogy haiku vagy forgatókönyv?

Hát, hogy mennyi minden jut eszembe róla. Már mint a dolog, ami eszembe jut, gondolategység, nem tudom jobban mondani, az jobbra egy, legfeljebb két bekezdés. Aztán arról eszembe juthat valami más, és az lehet mellette vagy utána. Ha mellette van, akkor azt lehet még tovább vinni és akkor előbb-utóbb a több egymás melletti dolog már nem csak egymásra, hanem vala-

mi közösré fog vallani. Ha utána van, az lazábban kötődik, vagy nem is, az se baj, az mindig nagyon jó, ha valami eszembe jut, pláne, amióta egyre ritkábban van ilyen. Szóval filmforgatókönyv, a terv sze-

rint az Öreg néne őzikéjé-t dolgozom fel gore-horrorban, vadászó NER-aranyifjak vs Ózanyóka, közép-európai politikai szatíra. Jegyzetfüzetem már van hozzá.

KAJOS ANNA ZSÓFIA: Passages – 2022

